Her står jeg og kan ikke andet

Bør kirken opmuntre til modstand mod misforhold i samfundet? Det var spørgsmålet, da den berømte Zionskirke i Berlin forleden så tilbage på sin store rolle i DDR-regimets fald for 25 år siden

AF GITTE MERRILD
kirke@k.dk

Reformatoren Martin Luthers ord "Her står jeg ..." var dagens motto, da Zionskirken i Berlin forleden mindedes den afgørende rolle, som den lutherske kirke spillede, da regimet i DDR blev bragt til fald i 1989.

Med den sætning afviste Luther at bøje sig for den katolske kirkes krav og stod fast gennem et kritisk øjeblik i Reformationen.

I år er det 25 år siden, folkeoprøret rullede hen over vores naboland mod syd og gjorde en ende på 40 år østtysk diktatur. I den anledning har Zionskirken – midt i det i dag så attraktive Prenzlauer Berg – iværksat et helt tema-år om reformation og politik inden for kirkens rammer.

Den store kirke var fyldt på åbningsdagen for temaåret i søndags, da pastor Eva-Maria Menard stillede spørgsmålet, om kirken også i dag bør opmuntre til at sige fra over for undertrykkelse anno 2014, sådan som den gjorde det, da Zionskirkens præst, Hans Simon, i 1986 åbnede sine døre for den opposition, som var forfulgt af Stasi, DDR's efterretningstjeneste.

Hans Simon beskyttede et mindretal, der vovede at sætte sig op mod diktaturet i DDR.

Revolutionen huskes ganske vist som fredelig, fordi den ikke blev udført med våben, men systemkritikere blev overvåget, voldsomt chikaneret og også fængslet.

"Præster gav oppositionen ly uden at skele til, om de var kristne eller ej. Modstanderne fik plads til at ytre sig og protestere over forholdene i samfundet. Ingen andre steder var der mulighed for at sige sin mening. Derfor var kirkens rolle så vigtig," siger Eva-Maria Menard, der taler for, at kirken også i dag skal opmuntre folk til at tale klare ord om retfærdighed og barmhjertighed.

Efter Murens fald blev oppositionen spredt for alle vinde. Flertallet af kritikerne var ateister, og de havde ikke længere brug for helle under kirkens tag.

Mange tusinde andre østtyskere, som i 1989 også havde fundet sammen til gudstjeneste, mandagsbønner og demonstrationer fra kirkerne, flyttede, da rejse- og ytringsfriheden gjorde sit indtog efter DDR's opløsning i 1989-90.

"I dag er der ingen tilslutningsbonus at spore efter revolutionen. Men jeg synes, at revolutionen for kirken har betydet, at vi i særlig grad er os vores opgave bevidst, som kirken også var det for 25 år siden. Det er vores opgave at engagere os diakonalt, at være vågne og lyttende over for alle," siger Eva-Maria Menard, som siden 2007 har været præst i Zionskirken.

Hun er opvokset i DDR og var 21 år og teologistuderende, da DDR faldt fra hinanden.

"Vi oplever historisk interesse for Zionskirken. Mange har hørt om og kommer for at se kirken, som er åben hver dag, og vi har klart en forpligtelse til at informere om fortiden. Det gør vi meget gerne. Vi oplever også, at menigheden tiltrækker folk, som aktivt interesserer sig for samfundet og for en ukonventionel kirke, som samtidig har en høj teologisk kvalitet. Vi er meget frie og meget lidt traditionsbundne. Her er ingen tilbage, som kan sige, at sådan og sådan har vi altid gjort, eller at det må man ikke i kirken, fordi vi begyndte forfra efter DDR's fald. Det hører vi ofte, at folk værdsætter hos os."

> **Præster gav** oppositionen ly uden at skele til, om de var kristne eller ej.
>
> EVA-MARIA MENARD, PASTOR

Det østlige Tyskland er efter de kommunistiske år blevet mindre religiøst end mange andre europæiske områder. Men spørger man Eva-Maria Menard, om hun oplever forskelle i den lutherske kirke i den vestlige og østlige del af Tyskland, svarer hun, at der i det tidligere Vesttyskland er en stor frygt for, at kirken skrumper ind og mister betydning.

"Den frygt deler vi ikke. Kristne i DDR levede i en niche uden for den officielle stat, blandt andet fordi vi troede på og kæmpede for menneskets ret til at sige sin mening og bestemme over sit eget liv. Vi har overlevet DDR og har den erfaring, at man også kan leve i mindre skala, at troen overlever, og at evangeliet lever. Vi har erfaret helt anderledes og mere eksistentielt truende forhold uden at forsvinde."Her står jeg...

HER STÅR JEG...

Martin Luthers berømte ord "Her står jeg, jeg kan ikke andet, så Gud hjælpe mig" stammer fra hans tale til Rigsdagen i Worms i 1521, hvor han skulle afsværge sine skrifter. Sætningen har den videre betydning, at reformatoren stod fast i de afgørende øjeblikke under Reformationens store forandringer. Ordlyden er ikke udtrykkeligt dokumenteret i datidens skrifter.

ZIONSKIRKEN

▶ Den lutherske præst Hans Simon gav i 1986 den grønne bevægelse Miljøbiblioteket et tilflugtssted i kampen mod det totalitære regime. I menighedshusets kælder kunne østtyskere læse illegale bøger, og DDR's eneste illegale trykkeri kunne trykke skrifter om miljøforhold. De unge afslørede statshemmeligheder ved at skrive om miljøforurening, som ikke eksisterede i den officielle fortælling.

▶ Stasi indlogerede sig i en lejlighed over for kirken og overvågede lokalerne døgnet rundt. Hans Simon var præst i Zionskirken indtil 1998 og valgte at forblive nærmest anonym og fortsætte sit arbejde ved at give ly til andre, der havde behov for særlig beskyttelse, blandt andet bosniske flygtninge, da krigen på Balkan rasede midt i 1990'erne. Hans Simon bor stadig i Berlin.

▲ Zionskirken i Berlin ser sådan ud i en hemmeligstemplet optagelse, som er taget af Ministeriet for Statssikkerhed den 4. marts 1987. – Foto: Nummer BStU, MfS, Abt. XX Nr. 2748/Stasi.

KORT NYT

Kirke-overskud går til skove

HILLERØD Den 10. maj holder Frederiksborg Slotskirke sit årlige loppemarked. Det foregår i haven ved Frederiksborg Sognegård. Midt på dagen vil der være underholdning ved Slotskirkens børnekor, og der vil være to caféer, hvor man kan købe drikkevarer samt hjemmebagte boller og kager. Frederiksborg Slotskirke har i tre år været grøn kirke. Det betyder, at kirken har forpligtet sig på at vælge miljøvenlige løsninger, og derfor går overskuddet fra boderne igen i år til miljøorganisationen Verdens Skove, der arbejder for bevarelse og udvikling af verdens skove, skriver sn.dk.

Dansk-jødisk generalforsamling

FREDERIKSBERG Dansk-Jødisk Venskab holder generalforsamling den 2. maj i Evangeliekirken på Frederiksberg. Foreningen støtter blandt andet fattige israelske børn. I øjeblikket tager foreningen sig af lige godt 1000 børn, nogle hos plejefamilier, andre i familiegruppe-hjem. Det skriver Nyt fra Dansk-Jødisk Venskab.

Domsogn på sociale medier

HADERSLEV Haderslev Domsogn bruger flere sociale platforme. Senest er Instagram kommet til, hvor sognets medlemmer og andre interesserede kan følge aktiviteter og liv i domkirken, hedder det i en pressemeddelelse fra sognet. "Det er slet ingen hemmelighed, at der er langt flere danskere på de sociale medier, end der er på kirkebænkene søndag formiddag. Derfor er det vigtigt, at vi følger med der, hvor den almindelige dansker får sine informationer," fortæller koordinerende sognemedhjælper Henrik Engelbrekt Refshauge.